

זעוממקו שז מקרא

דברי עומק
בכדשת השכוע וכמועדים

ואתחנך-נחמו
ה'תשפ"ה

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ובשימת לב יש לומר, דאדרבה, הו"ו של **וְאֶתְחַנֵּן** היא מעיקרי התפילה, שהרי בנוסף להיותה ו' **הַמְהַפֶּכֶת**, היא גם מורה על **תוספת וחזרה**. ומעיקרי התפילה שיחזור ויתפלל עד שִׁיעָנָה.

ועוד, שבנוסף להיותה **מְהַפֶּכֶת** ו**מוספת**, נאמר גם בפסוק **בְּעַת הַהוּא**. ומאי **בְּעַת הַהוּא**, שהיתה אז **עת רצון** לתפילה.

לכן תיחשב ה-ו' **במנין הגימ'** של **ואתחנן**. ללמד על **תוספת וחזרה**. וכל כך למה, כי דימה שהותר נדרו, כפירוש רש"י, והרי הוא כנמצא בזמן של התרת נדרים כבערב יום כפור הק', שהוא זמן מסוגל מאד לריצוי ופיוס להקב"ה.

ועוד יש לומר, על דרך קרי וכתוב. קרי בעת **ההיא** עם י' וכתוב **בעת ההוא** עם ו'. וכשנקרא עם יו"ד משמעו **לפשוטו** של מקרא להורות על **העת ההיא** המסוגלת לתפילה, וכשנכתב עם האות ו' בעת **ההוא**, יהיה משמעו **לעומקו** של מקרא להורות על **המלך** שמתגלה באותה העת, וירמוז על התגלות השכינה אשר

וְאֶתְחַנֵּן

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעַת הַהוּא
(ג,כג')

מובא בדעת זקנים מבעלי התוספות: שהתפלל משה חמש מאות וחמש עשרה תפילות כמנין **ואתחנן**, כדי לרצות להקב"ה שיכניסוהו לארץ.

ויש לשאול, מדוע תִּפְלֵל הו"ו של **וְאֶתְחַנֵּן** במנין התקט"ו תפילות. הרי **לכאורה** אין היא מעניין התפילה עצמה.

ועוד, שגם על דרך הלשון אין היא שייכת לכאורה **למלה אתחנן**, שהרי ה-ו' של **וְאֶתְחַנֵּן** היא ו' **הַמְהַפֶּכֶת** מעתיד לעבר. וכאילו נאמר **בְּעַת הַהִיא** התחננתי. כי בלי ה-ו', **אֶתְחַנֵּן** הוא לשון עתיד, ורק עם ו' **ההיפוך** היא מקבלת משמעות של עבר, כאומרו: **התחננתי**.

ואשר על כן יש ליתן טעם מדוע תיחשב הו"ו של **וְאֶתְחַנֵּן** במנין התקט"ו תפילות.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

עד כאן הועילו לו 515 תפילות על כל פנים לראות את הארץ, אם לא להכנס אליה.

ועל דרך הצח, הכמיהה לעוד תפילה אחת היא שפתחה לו פתח לראות על כל פנים את הארץ אשר במערב, שכן בגימטריה וְשֵׁא עֵינֶיךָ יִמָּה הרי הם 516, והחישוב הוא ללא א' וללא האות ה' כי הם רמז לשם ה' אלקים אשר איננו מרשה לו להיכנס.

ולעומקו של מקרא, ובשימת לב, הפסוק שהביא ר' חמא בר' חנינא קנה אֶל ה' הָיָה וַיֵּאמֶר לְבָרָךְ וְקִנְיָה אֶל ה' לעניין חזרת התפילה של משה רבנו, סמוך הוא אצל הפסוק [תהל' כז, יג'] לולא הָאֵמֶנֶתִי לְרֹאשׁוֹ בְּטוֹב יְהוָה בְּאַרְצָךְ חַיִּים. וזה שאמר ר' אלעזר [ברכות לב:] שעל כל פנים הראהו הקב"ה את הארץ, היא ארץ החיים של מטה המכוונת כנגד ארץ החיים של מעלה.

ועל דרך הצחות, יָאִים הדברים לר' חמא בר' חנינא, לומר אם רָאָה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל. שכן חמא בארמית הוא מלשון ראיה, וחנינא הוא לשון תחנונים, שאם רָאָה

לפני המתפלל. ככתוב [ישעיהו נה, ו']:
דָּרְשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קִרְאָהוּ בְּקִיּוֹתָיו
קְרוֹב.

ולכא מילתא דלא רמיזא באורייתא, שכן תרמוז המילה ואתחנן בתוספת ו', למאמר ר' חמא בר' חנינא במסכת ברכות (לב:):
אם רָאָה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר קִנְיָה אֶל ה' הָיָה וַיֵּאמֶר לְבָרָךְ וְקִנְיָה אֶל ה'. [תהלים, כז, יד].

ולא בכדי הביאה הגמ' דברי ר' חמא ברבי חנינא, שהרי נסמכו דבריו שם לעניין סדר התפילה של משה רבנו בהתחננו להיכנס לארץ כבפרשתנו ואתחנן, ומי לנו כמשה רבנו אשר הראנו כוחה של תפילה ואשר עליו אמר ר' אלעזר [שם] גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה [ואע"פ שלגבי הכניסה לארץ לא נענה, מכל מקום לראותה כן נענה לו] שנאמר
עֲלֶה | רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשֵׁא עֵינֶיךָ יִמָּה
וְצִפְנָה וְתִמְנָה וּמִזְרְחָהּ וּרְאָה בְּעֵינֶיךָ
וגו'.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

כיצד הוא החשבון: משה בגימ' 345, עמרם בגימ' 170 כאשר רי"ש בגימטריה קטנה 20, **משה עמרם** יחד הם 515, **ועם הכולל** [שרצה לכולל כל תפילותיו בעוד תפילה אחת] הם 516.

לומר לך שזו היתה תפילתו של משה בן עמרם. היותו **מתפלל עוד ועוד**, ובזה זכה להיות **עבד נאמן** עד אשר **קרא לו** הקב"ה לעלות אל רום תפילתו להוריד לנו משם את תורתו.

וכפי שקבעו חז"ל בתפילת שבת "**עבד נאמן קראת לו**". וידרש בדרך של סרסה ודרשה: **קראת לו, לְעַבְדְּךָ הַנֶּאֱמָן, לעלות ולשמוח במתנת חלקו**, להוריד לנו תורתו בזכות דביקותו בתפילתו.

וכדר' אלעזר, כנ"ל, שאמר **גדולה תפלה יותר ממעשים טובים** שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא **בתפלה**.

ואם היה משה רבינו מתפלל **עוד תפילה אחת**, להשלים למנין של 516 תפילות, **היה נענה** גם לגבי הכניסה לארץ. ולכן הפסיקו הקב"ה, באומרו: **רב לך**.

אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל כלומר ירבה **בתחנונים** שנאמר **קְנֵה אֶל ה' וגו' וְקֵנָה אֶל ה'.**

וכן יָאִים הדברים לר' **אלעזר** לומר שעל כל פנים **עזרו האל** למשה רבנו **לראות** את הארץ, על ידי תפילתו.

ועוד על דרך הצח ירמוז פסוק זה **קֵנָה אֶל ה' יִקְחֵם וְיִצְמָךְ לְבָבְךָ וְקֵנָה אֶל ה', על התפילה הנוספת** שרצה משה להתפלל, היא התפילה ה-516 בנוסף ל 515 תפילות שכבר התפלל כמנין ואתחנן.

כיצד: כדרך שיר המשולש:
קוה אל הויה חזק ויאמץ לבך וקוה ויה ה [כשיר המשולש]
בחישוב האות ק' בגימטריה קטנה שהיא א', שהיא כנגד איווי הלב ושיר המשולש כזה:

קוה אל יהוה, חזק ויאמץ לבך ואוה ויה ה הרי 516

ועל דרך הרמז, כאן רמז הכתוב שרצה להגיע ל 516 תפילות. כי 516 הוא מספר הרמוז בשמו של **משה** ובשם אביו **עמרם**.
כיצד:

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

והוא מניקוד שם ה' של קיבול תפילות, כזה: **יִהְיֶה-נָא** והחולם הנכסף מורה על **הכתר העליון** של עולם האצילות שם השם הקדוש **איהיה אשר אהיה, שם נאספות כל התפילות**, המגיעות עד כסא הכבוד. ולכן **נחשבת ה-ו' במנין הגימ' של ואתחנן**."

ואשר על כן, ה-ו' של ואתחנן הוא ה-ו' של שם הוי"ה, הוא הבריח התיכון בסדר הספירות העולה מן המלכות ועד הכתר העליון בסדר הספירות כנ"ל.

והאדם המתפלל עולה בתפילתו ונישא על גבי ו' ההוי"ה אל רום תפארתה, ותפילתו היא כתר לראשה.

ואשר על כן תנוקד ה-ו' של ואתחנן **בקמץ**, כזה: **נָאֶתְחַנֵּן**. אמנם על דרך הפשט יבוא הקמץ לפני הא' כ-ו"ו ההיפוך, כנ"ל, אך בפנימיות, על פי הסוד **קמץ** הוא הניקוד של ספירת הכתר העליון, כזה: **יִהְיֶה-נָא**, שם נאספות התפילות להתקבל ברצון.

ועוד יִדְרֹשׁ על ו' המהפכת של ואתחנן

שמתקיים בה **"הפוך בה והפוך בה"**, שהיא גם מהפכת מעתיד לעבר וגם מהפכת את הרוגז לרחמים, על ידי חזרת התפילה עוד ועוד. לכן ו' ההיפוך הוא חלק מיסוד התפילה ולכן **נחשבת ה-ו' במנין הגימ' של ואתחנן**."

ועל דרך הסוד, ה-ו' אשר במלה ואתחנן, היא ו' המורה על **ספירת היסוד** המשמשת כסולם במעלה הספירות לעלות מעלה מעלה מאדני ההוי"ה אל ו' התפארת, ומשם אל רום החולם הנכסף אשר בראש קוצו של יוד כזה: י

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

כלומר לרש"י תפילה נמשלת לעתר
שהוא כלי **המספד**, ולתוספות תפילה
נמשלת לרחת שהוא כלי **המפריד**.

**ובין לרש"י בין לתוספות ידרשו
העתר והרחת לענין התפילה:**

לרש"י בלשוננו, הוא לשון **קילשון**.
ובו מהפכים את התבואה וירמוז
להיפוך הרגז **לרחמים**. **ואשר על כן**
על דרך הצח עתר הוא נוטריקון **ענה**
תפילת רחמים.

וכן ירמוז העתר הוא הקילשון **על**
דרך צחצוח הלשון, **ללשון המהפכת**
בפי המתפלל את האותיות, העיצורים
והתיבות ע"י ה' מוצאות הפה להגישה
לפני כסא הכבוד כתפילה זכה וברורה.
ולתוספות בלשונם, הוא **רחת** שעל
ידו זורים את המוץ ברוח, ובזה
מפרידים את המוץ מהתבואה, וירמוז
להפרדת התפילה מן הקליפות
המוצמדות אליה, כדי שתעלה התפילה
זכה וברורה. **ואשר על כן, על דרך**
הצח רח"ת הוא נוטריקון של **רחמי**
תפילה, שבכוחם להפריד את הקליפות
מהתפילה כנ"ל, ומנוקד **רחת** בפתח,
שהוא ניקוד החכמה היודעת להפריד
בין הקליפה והקדושה.

ואשר על כן תרמוז ו' ההיפוך של
נאחסנן

לדרשת חז"ל במסכת סוכה (יד).
שדימו את **התפילה לעתר המהפך**
את התבואה בגורן.

וזה לשונם: מאי דכתיב **ויַעֲתֵר וַיִּצְחַק**
לָהּ לִנְכַח אֲשֶׁתּוֹ כִּי עָקְרָה הָיָה וַיַּעֲתֵר
לֹא ה' [בראשית תולדות כה, כא] לָמָּה
נמשלה תפלתן של צדיקים **לעתר**,
לומר לך **מה עתר זה מהפך** את
התבואה בגורן ממקום למקום אף
תפלתן של צדיקים **מהפכת דעתו של**
הקב"ה ממדת אכזריות למדת
רחמנות.

ופירש רש"י עתר: והוא כעין
קילשון שבראשו שתי שיניים,
וקמפכים **בעתר** [את התבואה].

ותוספות פירשו שם: מאי עתר, היא
העתר הנקראת רחת, שעל ידה **זורים**
את המוץ ברוח. ומטהרין (מפרידין)
בה את התבואה מן המוץ שלה. והוא
הנקרא **רחת**, **המפריד** את התבואה מן
המוץ.

לעומקו של מקרא
ואתחנן-נחמו

ולעומקו של מקרא ידרש על ידי צחצוח הלשון ועל דרך אל תקרי, אל תקרי רצונך אלא לשונך. עשה לשונך כלשונך כדי שיעשה לשונך כלשונך, וכשם שאתה משתמש ב**רחת** להוציא המוץ והקליפות ממנה, ו**בעתר** הוא ה**קילשון** להפך בתבואה, כן יעשה לשונך שְׁבִקְשָׁתָּ, **כלשונך**. לקיים [איוב כב, כח] וּתְגִזְרוּ אוֹמְרֵי וַיָּקֶם לָהּ, שתהיה בבחינת צדיק גזור והקב"ה מקיים.

ועל דרך הרמז והסוד, ירמוז עתה לשם הק' היוצא מע"ב שמות של ג' פסוקים ויסע ויבא ויט שבפרשת בשלח, [שמות ד"ט-כא] ולפי שיטה שלישית, (כמבואר בלעומקו של מקרא לפר' בשלח) כזה:

ו י ט ע עמוד הענן מפניהם ויעמד
מאתריהם [פס' יט']
וניבא קין | מחנה מצרים ובין
מחנה י ש ר א ל [פס' כ']
וניולך ה' א ת הים ברוח קדים עזה כל-
הלילה [פס' כא']

הנקרא **בהיפוך** אותיות בשם **ערת**.
והוא שם של מלאך הרחמים הממונה
על קיבול התפילות **להפוך** הרוגז
לרחמים.

או כלך לדרך זו שרחת הוא לשון
נחת רוח כאותיות רחת, שבנפול
ה"נון" שהיא כנגד הקליפות של
נו"ן שערי טומאה, נשארות אותיות
רחת לרמוז שהתפילה היא כעבודת
הקרבן שעליו נאמר ריח ניחות והוא
נחת רוח לפני מי שאמר והיה העולם.

וּכְפִירוֹשׁ רִשְׁי״י עַל הַפֶּסֶק [שְׁמוֹת כט, יח]
וְהַקְטַרְתָּ אֶת-כָּל-הָאֵלׁ לַמִּזְבֵּחַ עֲלֶה
הוּא לִיהֲוָה רֵיחַ נִיחֹחַ וגו'. פִּירֵשׁ:
רֵיחַ נִיחֹחַ. נַחַת רוּחַ לִפְנֵי, שְׁאִמְרַתִּי
וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי.

ובכך ירמוז ה**רחת** על קיבול התפילה
 כמובא בפרקי אבות פרק ב משנה ד
 הוא הִנֵּה אוֹמֵר [רַבִּן גַּמְלִיאֵל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי
 יְהוּדָה הַנָּשִׂיא] עָשֶׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנָהּ, כְּדִי
 שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנָהּ כְּרְצוֹנוֹ. והוא הנחת רוח
 שנעשה רצונו, על ידי הקרבן הנמשל
 לעבודת התפילה: עשה רצונו של
 הקב"ה בעבודת התפילה כרצונו,
 כקרבן שנאמר בו [ויקרא א,ג'] יִקְרִיב
 אֹתוֹ לְרְצוֹנוֹ, כן תתקבל תפילתך
 לכשיעשה רצונו ויעתר לכל בקשותיך
 כפי שעשית רצונו, והיינו שעשית נחת
 רוח לפניו בעבודתך. והיינו דאמר ר'
 יוחנן לומר בסוף התפילה [ברכות ד:]
 {תְּהִלִּים יֵט-טו} יְהִי לְרְצוֹן אֲמֵרִי פִּי.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ועל כן התפלל משה רבנו חמש מאות וחמש עשרה תפילות גימ' **ואתחנן**, שהוא גם בגימטריה **תְּפִלָּה**. אלא שהיה זקוק **לעוד תפילה אחת** כדי לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ, והיה אנוס על פי הדיבור לא להתפלל אותה תפילה נוספת, כפי שצוה עליו הקב"ה **אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה**.

ועל דרך הטעמים, וְאַתְחַנֵּן, מוטעם **בטיפחא**, לדרוש שהגיעה תפילתו של משה רבנו עד **כטפח** בינו ובין כסא הכבוד מקום קיבול התפילות. לקיים בו [תהלים ח,ו]: וַתִּסְתַּבֶּרָהוּ מֵעַט מַאֲלָהִים.

ועוד על דרך הטעמים, בַּעַת **הָהוּא, גם היא** מוטעמת **בטיפחא**, שהיא מעין **הפסקה קלה**.

ובזה ירמוז הכתוב למאמר חז"ל [ברכות ל:] כמה ישהה בין תפלה לתפלה [בין שתי תפילות, כגון שחרית ומוסף, או תפילת חובה ותפילת השלמה אם טעה] רב הונא ורב חסדא חד אמר כדי **שתתחונן** דעתו עליו וחד אמר כדי **שתתחולל** דעתו עליו מאן דאמר כדי שתתחונן דעתו עליו דכתיב

ועוד פירש רש"י (בסוכה יד.) שמהפכים בעת על ידי **הַיָּדוּת**. **לפשט הגמ'** הידות הן הגבעולים של השיבולים, אשר ככל שיהיו **הגבעולים ארוכים** כן יוכלו להיתפס על ידי השיניים המרווחות של העת-הקלשון.

ולעומקו של מקרא אפשר לדמות את הגבעול שביבולים **לידית שבעתה**. שהרי בשניהם הדיון ההלכתי בגמ' הוא האם היד מטמא את הכלי ולהיפך, וכן האם הגבעול שהוא ה"יד" מטמא את השיבולים ולהיפך.

ואשר על כן, אלמלא הידית שביבולים **ואלמלא הידית** שמחזיקים על ידה את **העתר**. אין נוח להפוך את התבואה בעתה.

ולפירושו יאמר: ה-ו' המוּרָה על **התמדה וחזרה בתפילה** כמוה **כידית בעתה**. וכשם שאי אפשר להפוך את התבואה עם המוץ שלה בעתה **ללא ידית**, וכן ללא הגבעולים שהם כיד לשיבולים, **כן גם התפילה אי אפשר שתהפוך את מידת הרוגז לרחמים בלי** ה-ו' שהיא כנגד **הידות כנ"ל**.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן **ממשה רבינו** שנא' {דברים ט-כו} ואתפלל אל ה' וכתוב בתריה וישמע ה' אלי **גם** בפעם ההיא. לומר לך שכן היה מנהגו להאריך בתפילתו, ולחזור ולהתפלל. וְנֵאָמַר הדברים לר' חנין בשם ר' חנינא לאומרם, ששמותיהם רומזים על תחנונים בתפילה. שהם מעניין החזרה והשינוי וההארכה. חנין בשם חנינא.

ואף בתפילתו על מרים שהיה צריך משה **לקצר** תפילתו, שלא יהיו ישראל אומרים אחותו עומדת בצרה והוא עומד ומרבה בתפלה, גם אז לא נמנע מן החזרה באומרו: **אֵל גָּאָרְפָא גָּאָרְפָא לָהּ**. וחזר על בקשתו **גָּאָרְפָא גָּאָרְפָא** פעמים בפסוק אחד. ואף כי יש מפרשים [וכן בתרגום] **גָּאָרְפָא** אחד לבקשה, ו **גָּאָרְפָא** שני יפורש **עכשיו**, אין מקרא יוצא מידי פשוטו. כי זה דרכו **לכפול** תפילתו. וכדפירש רש"י: בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר מחברו צריך לומר **שנים או שלשה דברי תחנונים**, ואחר כך יבקש שאלותיו. והתחנונים כאן הם: **אֵל גָּאָרְפָא** והבקשה הבאה אחריה היא: **רְפָא גָּאָרְפָא לָהּ**.

{דברים ג-כג} **ואתחנן** אל ה' ומ"ד כדי שתתחולל דעתו עליו דכתיב {שמות לב-יא} **ויחל** משה. ופירש רש"י: שתהא דעתו מיושבת לערוך דבריו בלשון תחנון. והן אותו שיעור של כדי הילוך 4 אמות [ירושלמי פרק תפילת השחר ה"ו], והטיפחא במלה **וְאֶתְחַנֵּן** תרמוז להפסקה קלה זו.

ולעומקו של מקרא יֶאָמַר שרצה משה להגיע לידי שהייה בשיעור כזה שעל ידה **תתחונן** או **תתחולל** כביכול **דעתו של הקב"ה לחוננו או לחוללו**. לחוננו עד **שיחון** אותו, ולחוללו עד **שיחולל** לו את נסו, ויהיה ראוי **לחולל** עליו **חנינותו**, להכנס לארץ. ואשר על כן מנעו הקב"ה באומרו "רב-לָךְ אֵל-תּוֹסֵף דְּבַר אֱלִי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה".

ובשימת לב ואתחנן וכן ויחל, שתי לשונות הן מתפילת משה רבינו. אחת על הכלל [ויחל משה] ואחת על צרכיו שלו [ואתחנן], ומשניהם למדו על חזרת התפילה, לומר לך שכן היה מנהגו בתפילתו לחזור שוב ולהתפלל עד שיענה. בין על הפרט ובין על הכלל.

וכן אמרו בגמרא [ברכות לב:] א"ר חנין א"ר חנינא כל **המאריך בתפלתו**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הבית להיחרב בעוונות, והיה יכול משה רבנו להיכנס ולבנותו.

ומעתה, משלא חזרו להיות כלפני החטא, משיתרבו העוונות ישפוך הקב"ה חמתו על עצים ואבנים לכפרת עמו, ויהיה הבית נחרב בעוונות, יהיה חורבנו כפרת עמו, ולכן אינו יכול להיכנס לארץ לבנות בית מקדש שלא ניתן להיחרב.

היוצא, איפוא, לפירושו, ששתי סיבות אלו משלימות זו את זו: משום מי מריבה לא תוקן חטא המרגלים, ולכן לא יכנס משה כי יבנה בית מקדש שלא יחרב עולמית.

ולעומקו של מקרא יש לומר שכאן טמון הסוד של התפילה ה- 516 שלא ניתנה למשה להתפלל. שבתפילה הנוספת הזו היה **כח לטהר ולהחזיר את עם ישראל למצב של לפני מי מריבת קדש, וגם למצב של לפני חטא המרגלים**, וממילא אין הבית צריך עוד להיחרב, וממילא יוכל להיכנס לבנות בית הבחירה שלא יחרב עולמית. **ולכן** נתאוה משה להתפלל עוד תפילה אחת.

ומעתה, יש לדרוש וליתן טעם מדוע דוקא בתפילה ה-516 היה כח לבטל את הגזירה שלא יכנס לארץ. והיא תקרא:

עוד תפילה אחת

ובהקדים, ובשימת לב לכאורה שתי סיבות לגזירה זו שלא יכנס משה רבנו לארץ.

האחת מבוארת על ידי אוה"ח הק' והיא: שלא יכנס לארץ, כדי שלא יפנה בית המקדש על ידו, **שהרי בית הבחירה שנבנה על ידי משה לא יחרב עולמית**. ובעוונות לא ישפוך חמתו על עצים ואבנים אלא ח"ו לא על בניו רחומיו.

השניה מבוארת בפסוקים עצמם בפרשת חוקת, (במדבר כ, יב') **יען לא-הִאֲמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישְׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וגו'.**

ומפרש אוה"ח הק' שאם היה מתקדש שם שמים במי מריבת קדש, היו חוזרים בנ"י למצב של לפני חטא המרגלים ולפני הגזירה של כביה לדורות, וממילא לא היה צריך

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

את מצב כל עם ישראל, כלפני מי המריבה וחטא המרגלים ולהמשיך שפע הניסים הגלויים ולהעתיקם מן המדבר לארץ.

ובזה ינתן טעם לשתי הדיעות של רב הונא ורב חסדא עד כמה ישהה בין תפילה לתפילה. למאן דאמר עד שתתחונן דעתו, בהתפללו על צורך הפרט, ולמאן דאמר עד שתתחולל דעתו מן ויחל, בהתפללו על צורך הכלל. ובשניהם היתה כוונת משה רבנו כנ"ל, באומרו **ואתחנן**.

וכן ינתן טעם לנאמר בירושלמי שישהה כדי הילוך 4 אמות בין תפילה לתפילה. שעד שלא נחרב הבית לא היה לו להקב"ה אלא 4 אמות של תפילה, ומשנחרב אין לו להקב"ה אלא 4 אמות של הלכה. היא ההלכה האומרת שישהה בין התפילות שיעור 4 אמות. ונמצאו ההלכה והתפילה חוברות יחדיו, שהרי אביי וכן רבי אמי ורבי אסי לא היו מתפללים אלא [בארבע אמות שבהן למדו] היכא דהו גרסי. [ברכות ח.].

ומעתה יש לברר מדוע לא יתן הקב"ה למשה להתפלל אותה

ועל פי הירושלמי פרק תפילת השחר ה"ו שיש לשהות בין תפילה לתפילה כדי הילוך ארבע אמות ינתן טעם נוסף מדוע רצה משה להתפלל עוד תפילה אחת והקב"ה לא הסכים על ידו.

כי השהייה בין תפילה לתפילה של 515 תפילות עולה לחשבון של כדי הילוך 2056 אמות [4 אמות כפול 514 שהיות בין תפילה לתפילה] והם למעלה מתחום שבת וגבולין ויש בהן כדי לעבור את הגבולין ואת הירדן ולהיכנס ולעמוד על אדמת ארץ ישראל. ובאם היה מתפלל עוד תפילה אחת, שבזה היה נענה להיכנס לארץ היתה לו **שהייה אחת נוספת שיש בה כדי הילוך ארבע אמות בארץ ישראל**. ולזה נתאווה משה להשיג השגות עליונות בהילוך זה ולהוריד שפע הניסים הגלויים גם על אדמת ארץ ישראל.

ובזה ינתן טעם כיצד זה האריך כל כך לכאורה על צרכיו שלו. כי אדרבה, היה זה צורך הכלל כולו ולכן מסר נפשו על התפילה הנוספת שתתקן

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

לו את יעקב. וז"ל: תא חזי פי יעקב
בחר לו יְהוָה, עד פֶּאן לֹא יִדְעָנָא מֵאֵן
בְּרִיר לְמֵאֵן, אִי קוּדְשָׁא בְּרִיר הוּא
בְּרִיר לִיה לְיַעֲקֹב, אִי יַעֲקֹב בְּרִיר לִיה
לְקוּדְשָׁא בְּרִיר הוּא. אֵלָּא מִמָּה דְּגָלִי
קָרָא, יִדְעָנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיר הוּא נְטִיל
לִיה לְיַעֲקֹב לְעַדְבִּיהּ, [הוא לקח לו את
יעקב לחלקו], דְּכְתִיב, (דברים לב) פִּי
סָלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֲבֹל נִחַלְתּוּ.
מִהֲזוּה' ק' הַנ"ל עוֹלָה שֶׁהַשְׂכִּינָה הַק'
קִבְּעָה מוֹשְׁבָה בִיעֲקֹב, כִּשֶּׁם שִׁיעֲקֹב
קִבַּע מוֹשְׁבוֹ בַּהשְׂכִּינָה הַק'.

ואשר על כן נאמר לו לאדון הנביאים
אל תוסף. כי לא יתן הבורא לתפילתו
של משה לשלול מעמו את בחירתו,
לזכך עצמו, למען יזכהו הקב"ה לבית
בחירתו. וכפי שאמר ר' חנינא
[ברכות לג:]: הכל בידי שמים חוץ
מיראת שמים.

האופן השני, שיבואר בו מדוע
ימנע הקב"ה מאדון הנביאים
מלהתפלל עוד תפילה אחת, להחזיר
את עם ישראל על ידי תפילתו למצב
של לפני מי מריבה, שהרי לשם כך
צריך להתקיים התנאי של
"**לְהַקְדִּישְׁנִי**" **לְעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**,
שהיה חסר אצל משה ואהרן, במי

תפילה נוספת לזיכוך עם ישראל כולו.
ומדוע ימנע א-ל רחום וחנון מאדון
הנביאים מלהתפלל עוד תפילה אחת
ולהחזירם לכל ישראל למצב של
כלפני החטא.

ולעומקו של מקרא יש ליישב בשני
אופנים.

האחד, שלא ישלול האדון ב"ה את
הבחירה מברואיו לערגת התשובה,
להיטיב דרכם מיראה ומאהבה, ובזה
לְזַכּוֹתָם לַבְּנִיין בֵּית הַבְּחִירָה. ואמנם
בית הבחירה יקרא על שם שנאמר
[דברים יב, ה'] **כִּי אֶם-אֵל-הַמָּקוֹם**
אֲשֶׁר-יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל-
שְׁבִטֵיכֶם לְשׁוּם אֶת-שְׁמוֹ וְשֵׁם וְגו', אך
נרמז בו גם **עניין הבחירה** של כל
אחד ואחד בדרך ה'.

ועוד יהיה נרמז בו שמו **בית הבחירה**,
על שם הפסוק **פִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה**
יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ (תהלים קל"ה, ד')
וְיִקְרָא הַפְּסוֹק מְרִישָׁא לְסִיפָא וּמְסִיפָא
לְרִישָׁא. שיעקב בחר לו [את] י-ה, וי-
ה בחר לו את יעקב.

וכמובא בזה"ק פר' ויצא דף
קס"א ע"ב על הפסוק הנ"ל: **פִּי יַעֲקֹב**
בָּחַר לוֹ יְהוָה יִשְׂרָאֵל לְסִגְלָתוֹ, עדיין
איננו יודעים **מי בחר את מי**. האם
יעקב בחר לו [את] י-ה, או י-ה בחר

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

עם ביאת משיח צדקנו וכל שבעת
הרועים, ובראשם משה רבנו הבא
להשלים את בניינו בניין עדי עד,
בב"א.

ואשר על כן לאור כל האמור לעיל
יבואר

כוחה של תפילה אחת

כיצד היה בכוחה של התפילה ה- 516
לפעול מעל דרך הטבע, ולטהר את
ישראל כמצב של לפני החטא.

ועל דרך הרמז והסוד יש לומר
שהתפילה ה- 516 היא **סיכום** של
216 תפילות ועוד 300. 216 כנגד
רי"ו שמות השם, שהם כנגד ע"ב
שמות היוצאים מן הפסוקים של
ויסע ויבא ויט שלפני שירת הים,
[שמות יד, יט-כא], כפול שלש
שיטות, [כמבואר בלעומקו של מקרא
לפרשת בשלח], הם השמות הקדושים
השולטים בכל מערכות הטבע
ברחמים, כמניין ורד"ו, וכמאמר
הקב"ה ורד"ו בדגת הים וגו', ויש
בהם הכח לְשַׁדַּד מערכות הטבע,
להתעלות מעליהן ולשלוט בהן ולבטל
גזירת הקב"ה כביכול ללא הגבלת

המריבה ככתוב [במדבר, חקת, כ, יב]:
וַעַן לֹא-הָאֱמָנָתָם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי
בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת-הַקֶּהֱל
הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם.

ועתה כאשר משה מתפלל **בינו לבין**
עצמו ואין איש רואה ואין איש שומע
ואין איש יודע, אמנם יתקיים חלקו
הראשון של התנאי "**לְהַקְדִּישֵׁנִי**" אך
עדיין לא יתקיים חלקו השני של
התנאי "**לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל**".

שאמנם גם אם יחזרו למצב של
לְהַקְדִּישֵׁנִי שלפני מי מריבה, עדיין
חסר התנאי הקיומי של תשובה
שלימה, שיהיה התיקון כפי שהיה בזמן
הקלקול, **לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל**.

ותנאי קיומי זה של תשובה שלימה,
יתקיים על ידי בני ישראל בכל
הדורות בכל שנה ושנה בקוננם על
המקדש בתשעה באב, כבמגילת איכה:
"**עֵינֵי עֵינֵי יִרְדָּה מַיִם**" [איכה
א, טז]. ועל ידי כך מזדככים בכל שנה
ושנה עד שמגיעים למצב של
לְהַקְדִּישֵׁנִי לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל,
ומבכייה לדורות זוכים לראות **בנחמה**
לדורות, עת יתקיים בנו אז ימלא
שחוק פינו ולשוננו רינה בראותנו את
בנין ביהמ"ק השלישי עומד על תילו,

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אתה תחלוץ להרצאות את-עבדך את-
גְּדֻלָּה וְאֶת-גִּדְדָה תְּחַנֵּק אֲשֶׁר מִי-אֵל
בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר-יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ
וְכַגְבוֹרֹתֶיךָ. כאשר אותיות השם הן
רחמים יהו'ה, ומנוקד בניקוד של
אַלְקִים [א-ל-ה] כזה: **יְהו'ה**
להשליט הרחמים על הדין. שהיא היא
פעולתם של 216 שמות ע"ב שהם
כולם של רחמים, וכן ה-"ש" שהיא
של רחמים בהיותה מורכבת מג'
זרועות, שהמספר 3 מורה על רחמים
כניקוד סגול שהוא ג' נקודות שהוא
ניקוד ספירת הקסד והרחמים. וחוט
המשולש לא במהרה ינתק.

ובהיות התפילה החמש מאות ושש
עשרה, בעלת כח לבטל את הגזירה,
לכן אמר לו הקב"ה **רַב לָךְ. אֵל תּוֹסֵף.**
וכביכול החזיר בזה הקב"ה את
ההגבלה לעולמו, וכאמרו: שאמרתי
לעולמי **די**, כן אמרתי **לבהירי די**. רב
לך אל תוסף. ואשר על כן נותר לנו
חלקנו להשלים תפילתו הנוספת של
משה רבנו זה כמה אלפי שנים עד
שיראו עינינו ויגל לבנו בנחמה.

ועל דרך המוסר, עד כמה לא ידע
אדם נפשו וכח תפילתו, עד שישב בדד

הטבע והזמן, ויחד עם עוד **שלוש**
מאות תפילות כנגד **ש** שבשם **שד"י**
היוצא מן המזוזה. (מהרש"א ברכות
ט"ו עמ' ב עה"פ בה תשלג בצלמון) הן
סה"כ **516** תפילות ולכן היה בתפילה
זו הנוספת כדי **לבטל את הגזירה**.

והשם הק' שד"י הוא השם הממונה
על מערכות הטבע. והוא מטטרו"ן
ששמו כשם רבו (רש"י בראשית מג,
יד'). **ופירושו של שד"י הוא**
נוטריקון שאמר לעולמו די,
וכדפירש רש"י עה"פ וא"ל **שד"י** יתן
לכם רחמים, מי **שאמר לעולמו די**
יאמר **די** לצרותי, ועל ידי שלש מאות
תפילות נוספות השמיט את האותיות
די, כדי שתהיה לו **שליטה בטבע ללא**
הגבלה, כאומרו עד בלי די. ונשארו
בידו **ש** תפילות. שהן **שלוש מאות**.
ויחד עם **216** התפילות היה בכוחו
לבטל את הגזירה. ואשר על כן אמר
לו הקב"ה **אל תוסף דבר אלי עוד**
בדבר הזה.

ובשימת לב, בתפילתו התפלל משה
רבנו בשם השם אשר מעורב בו **דין**
ורחמים כאחד, כדי להשליט את
הרחמים על הדין. כזה: אֶלֶנִּי **יְהו'ה**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אמנם, על דרך הפשט, יאמר לו הקב"ה אל-תוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה וכוונתו בתוספת ל'. וכאומרו אל-תוֹסֵף לְדַבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הטעמים, אל-תוֹסֵף מוטעם ברביעי, הנקרא גם רביעי, והיא כעין הפסקה קלה, וכעין תרגום של רביעי, שרובץ תחת משאו. ואינו מחובר כל כך עם לשאחריו.

ואשר על כן, אחרי אומרו בתוקף אל-תוֹסֵף, הותר הקב"ה בקשה סמויה ממשה רבנו:

דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה !

ובזה גילה כביכול הקב"ה דעתו שהוא מתאוה לתפילתן של צדיקים.

שהרי מצד אחד הוא אומר לו אל-תוֹסֵף, וכנאמר לעיל שעוד תפילה אחת היה נעתר לתפילתו להיכנס לארץ, והרי הקב"ה אינו רוצה שיכנס. ומאידך, אומר לו הקב"ה דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה, שרוצה הוא ומתאוה לתפילתו.

ואע"פ שגזרה חכמתו ית' שלא יתפלל, אך מכל מקום מתאוה הוא

וידום, ולו היה יודע כי עוד תפילה אחת יתמלא חפצו אשר שאל היה משקיע בה מיטב כוחותיו, וכמשה רבנו שהתאמץ מאד בתפילה זו אלא שהיה אנוס על פי הדיבור לא להמשיך בה. וכפי שיתבאר לקמן בדברי הקב"ה למשה רבנו: אל-תוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה !

^^^

דרשת אל-תוֹסֵף
דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה
(ג,כו')
יבואר בזה

**שהקב"ה מתאוה
לתפילתן של צדיקים**

כמובא ביבמות סד. א"ר יצחק מפני מה היו אבותינו עקורים מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים.

ולכא מילתא דלא רמיזי באורייתא. שנאמר אל-תוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בְּדַבָּר הַזֶּה (ג,כו').

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

**פְּנֵי אֲדֹנָיִי. וְאֵעִ"פּ שְׁנֵאמַר כֹּאן שֵׁם
שֶׁל דִּין, אֲדֹנָיִי, שְׁפָכִי כִמִּים לִבִּי
נִכַח פָּנָיו, לַהֲפֹךְ מִדַּת הַדִּין לִרְחֻמִּים.**

**וְכֵן מִיּוֹבֵא בַּמִּדְרָשׁ רַבָּה קֵהֶלֶת
פִּרְשָׁה ט' שֶׁאֵמַר הַקֵּב"ה לַדְּנִיָּאל אִישׁ
חֲמוּדוֹת: כִּבְר בְּתַחֲלֵלֶת תַּחְנוּנֶיהָ יִצְאָה
דְּבָרָה, (וּבְכָל זֹאת לֹא נִעְנָה לוֹ מִיד)
וְאָמַר לוֹ כִּבְר נִגְזָרָה הַגְּזָרָה שְׁיִכְנָה
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּלְמַלְאָה שְׁאֵלְתָּהּ, (וְאִף
עַל פִּי כֵן הִמְתַּנְתִּי לָךְ שֶׁתִּגְמֹר
תַּפִּילְתָּךְ), שְׁהִיָּה מִתְאַוָּה לַתַּפִּילְתּוֹ.
וְהֵינּוּ שֶׁאֵמַר הַקֵּב"ה לְמֹשֶׁה: אִף עַל פִּי
שְׁצִוִיתִיךְ אֶל-תּוֹסָף, הִרִינִי מִתְאוּוָּה
לַתַּפִּילְתְּךָ, שְׁנֵאמַר:**

דְּבָר אֱלֹהֵי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה !

~~~~~

**אֶעֱבְרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ
הַטּוֹבָה וְגו'. וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּלְמַעַן
וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהֵי וְגו'.
(ג, כה-כו)**

**אֶעֱבְרָה נָא, וַיִּתְעַבֵּר. יֵשׁ לִשְׂאוּל,
מִדּוּעַ יִשְׁתַּמֵּשׁ אֲדוֹן הַנְּבִיאִים בְּלִשׁוֹן
שֶׁל עֲבָרָה וְזַעַם, בַּהֲתַחַנְנוּ לְמִידַת
הִרְחֻמִּים.**

**לַתַּפִּילְתּוֹ. לִכֵּן אֵעִ"פּ שֶׁאֵמַר אֶל תּוֹסָף,
גִּילָה מֵאוּוִי לְבוֹ כְּבִיכּוֹל וְהַמְשִׁיךְ וְאֵמַר
דְּבָר אֱלֹהֵי עוֹד בְּדִבְרֵי הַזֶּה.**

**וְעַל דֶּרֶךְ הַדְרָשׁ, יִתְבָּאֵר הַכְּתוּב אֶל
תּוֹסָף כְּמוֹבֵא לְקִמּוֹן (ה, יט')
קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסָּף וּפִירֵשׁ רַש"י
לְפִשּׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא שֵׁם וְלֹא פֶסֶק,
וְדַבְרֵי רַש"י שֵׁם יִתְפָּרְשׁוּ כֹאן לְעוֹמְקוֹ
שֶׁל מִקְרָא,**

**כְּאוֹמְרוֹ אֶל תּוֹסָף אֵל תַּפְסִיק
מִלֵּהתַפְלֵל. כִּי מִתְאוּוָּה אֲנִי לַתַּפִּילוֹתֶיךָ,
גַּם אִם לֹא מִתְקַבְּלוֹת.**

**וְכֵן הוּא אוֹמֵר בִּישְׁעִיהוּ (א, טו') גַּם
כִּי תִרְבּוּ תַפְלָה אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ, וְיִבְאֵר
עַל דֶּרֶךְ סִרְסָהוּ וְדוֹרְשָׁהוּ, גַּם כִּי
אֵינֶנִּי שׁוֹמֵעַ - תִּרְבּוּ תַפְלָה !**

**וְכֵן בַּתְּשַׁעָּה בָּאֵב, הוֹרִנוּ לַהֲתַפְלֵל
אֵעִ"פּ שְׁנֵאמַר בְּאִיכָה (ג, ח') גַּם כִּי
אֶזְעַק וְאֶשְׁמַע שְׁתֵּם תַּפְלָתִי.**

**וְאֵעִ"פּ שֶׁאֵין הַתַּפִּילָה כְּבִיכּוֹל
מִתְקַבֵּל, כִּי שְׁתֵּם תַּפְלָתִי - אֵעִ"פּ
כֵּן מִתַּפְלִלִים, וְשׁוֹפְכִים לֵב כִּמִּים,
שֶׁהִרִי הַקֵּב"ה מִתְאוּוָּה לַתַּפִּילָתָם שֶׁל
צַדִּיקִים, וְכֵן אֵמַר הַנְּבִיא יִרְמְיָהוּ
[אִיכָה ב, יט'] שְׁפָכִי כִמִּים לִבִּי נִכַח**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

או כלך לדרך זו, ובדרך של סרסהו ודרשהו: וְלֹא שָׁמַע ה' אֱלֹהֵי לַהֲתַעֲבֹר בִּי, לַהֲיוֹתִי כְעֹבֵר הַנִּישָׂא עַל יְדֵי הַשְׂכִּינָה, לַהֲעֲבִירַנִי אֶת הִירְדֵן אֶל הָאֲרֶץ הַנִּכְסָפָה.

ועל דרך הצח יש לומר שבאומרו אֶעֱבֹרָה נָא עֲשֵׂה עִצְמו כְּעֹבֵר בְּרַחֵם אִמּוֹ כְּדֵי לַעֲוֹר רַחֲמִים לִפְנֵי בּוֹרְאוֹ, כְּדֵי שִׁקְבֵּל הַקֵּב"ה תְּפִילָתוֹ.

~~~~~

{ל"ט} וַיִּדְעַתָּ הַיּוֹם וְהַשַּׁבָּת אֶל-לִבְכֹּךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹהִים בְּשָׁמַיִם מִמֶּעַל וְעַל-הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד (ד, ל"ט)

יש ליתן טעם, מדוע יפתח בבחינת השכל והידיעה וַיִּדְעַתָּ הַיּוֹם, ויסיים בבחינת הרגש והאמונה וְהַשַּׁבָּת אֶל לִבְכֹּךָ.

ויש לומר כי בא ללמדנו, שידיעה לבד או אמונה לבד אינם מספיקים, אלא צריך לשלבם זה בזה. ידיעה ברורה במה שאפשר לדעת, ועל גבי זה אמונה גם במה שלא ניתן לדעת.

ויש לומר כמשנה במסכת ברכות כח: ר' יהושע אומר ההולך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע ה' את עמך את שארית ישראל בכל פרשת הקעבור יהיו צרכיהם לפניך.

וכדאמר רב חסדא אמר מר עוקבא מאי פרשת הקעבור, אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עֲבָרָה כאשה עֲבָרָה, יהיו כל צרכיהם לפניך. והוינן בה, מאי כאשה עֲבָרָה.

ושמא יש לומר כאשה עֲבָרָה אשר כועסת כביכול על הצער שעֲבָרָה גורם לה. כרבקה שאמרה, אם כן למה זה אנכי. כן כביכול הִתְעַבֵּר ה' בִּי, שהייתי כאותו תינוק במעיה של השכינה הק' המצער את אמו. וכל כך למה, למענכם. והוא כעין לשון נופל על לשון, והשתמש בו אדון הנביאים בלשון תפילתו לרצות להקב"ה להעביר רוע גזירתו, שיעביר כביכול על מדותיו ובעבור עיני יורדה יעבירהו את עבר הירדן ביום עֲבָרָה. וזה שאמר למענכם, וכביאורו של אה"ח הק' כנ"ל, שלמענכם אינני נכנס, כדי שבית מקדשכם יוכל להיות כפרה על עוונותיכם.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הצרופה שאין עוד מלבדו גם על
הארץ מתחת.

~~~~~

ואתם הדבקים בה' אלהיכם תמים
בלבם היום: (ד,ד')

יש לשאול מדוע אמר היום.
לכאורה היה יכול לומר רק תמים
בלבם וממילא אני שומע שחיים כלכם
היום.

ויש לומר דתיבת היום קאי נמי
אדבקים. שלא די בדבקות חד-פעמית,
אלא יש להדגיש בכל יום ויום ובכל רגע
ורגע את הדבקות בה'.

והטעם יוכיח, שתיבת היום מוטעמת
לחוד מכל הפסוק, שכן יש טיפחא
לפניה, במילה בלבם. והטיפחא היא
כעין הפסקה קלה לומר שהמילה בלבם
אינה בהכרח מחוברת לשלאחריו,
למילה היום. כזה: בלבם, היום.
והמילה היום תדרש על כל הפסוק
מתחילתו וכאילו כתוב ואתם
הדבקים היום.

ואשר על כן ממשיך הפסוק ה' הוא
האלקים בשמים ממעל ועל הארץ
מתחת אין עוד.

כנגד הידיעה הברורה אמר בשמים
ממעל ועל הארץ מתחת, שהשמים
וכל צבאם והארץ וכל אשר בה
נתפסים בחושים עד כמה שהשכל
מכילם. אבל באמרו אין עוד, יתכוון
לדבר שאין להוכיחו אלא היא
האמונה הצרופה והמוחלטת, הנבנית
על גבי ידיעת ה'.

וכאומרו לעיל, (ד,לה') אתה הראת
לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד
מלבדו. ומפרש רש"י כשנתן הקב"ה
את התורה פתח להם שבעה רקיעים,
וכשם שקרע את העליונים, כך קרע
את התחתונים וראו שהוא יחיד, לכך
נאמר אתה, עם ישראל, הראת
לדעת.

ורצונו לומר שעל גבי ידיעה זו, של
אתה הראת לדעת, נבנית האמונה
הצרופה של אין עוד מלבדו.

או פלך לדרך זו, כשם שהראת
לדעת שאין עוד מלבדו בשמים ממעל,
כן וקשבת אל לבך, את האמונה

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

שונה. לומר לנו שעיקר הלימוד הוא כדי ללמד לאחרים. ולכן נכתב בנו"ן סופית, כנגד שער הנ'. שהמלמד לאחרים, בנקל יוכל להגיע לשער הנ' בלימודו. ועוד, שעל ידי כך נפתח שער היראה. ולכן כתיב **אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה** וגו'.

ועוד יש לומר שרמז הפסוק לדברי רשב"י [בהו"א] כמובא במסכת ברכות יד: תניא ר"ש בן יוחי אומר בדין הוא שיקדים שמע לוהיה אם שמוע שזה ללמוד וזה ללמד ופירש רש"י שם **שזה** [ואהבת] **ללמוד** [שנאמר בן] **ודברת בם**. וזה [והיה אם שמע] **ללמד** [שנאמר בן] **ולימדתם אותם את בניכם**. ומוסיף שם רש"י **ואם לא למד תחלה היאך ילמד את בניו**. וכן כאן, בתחילה **ילמדו** ואח"כ **ילמדו**.

ועוד יש לומר שרמז הפסוק גם לדברי ר' חלבו (ברכות ו:): דא"ר חלבו אמר רב הונא כל אדם שיש בו יראת שמים **דבריו נשמעין** שנאמר {קהלת יב-יג} סוף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת-הַעֲלִיָּה **יֵרָא** וגו'. וכתוב הכא **ילמדו ליראה**, והיינו מי שיש בו

ועוד, יש לשאול מה כוונתו באמרו **כלכם**.

ויש לומר, שגם אם לא כולם בדרגת **הדבקים**, הרי שהדבקות של הצדיקים מתפשטת בכל הרואים והשומעים. ועל ידי הצדיקים **חיים כלכם היום**.

ולפי כך יש לשאול מאי **ואתם**. ויובן על דרך המוסר, שְׁיֵשׁ תביעה וחובה על כל אחד ואחד **להידבק עצמו בשכינה**. ולא יסמוך רק על הצדיקים שבדור. וכך יהיה ערך הדברים: אע"פ שחיים כלכם היום **מהדבקות של הצדיקים**, שומָה על כל אחד ואחד מכם ללמוד להיות דבק במקום בפני עצמו. שנאמר **ואתם**. כאומרו **וגם אתם**, עליכם להיות דבקים. ואדרבה, מתוך דבקותכם של כל אחד ואחד יכול הצדיק שבדור לפעול ביתר שאת על כל אחד ואחד.

^^^

אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל-הָאָדָמָה וְאֶת-בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן (ד').

ברש"י, **ילמדו** לעצמם, **ילמדו** לאחרים. והן אותן אותיות, רק ניקוד

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

תבנית כל-בהמה אשר בארץ תבנית
כל-צפור כנף אשר תעוף בשמים:
תבנית כל-רמש באדמה תבנית כל-
דגה אשר במים מתחת לארץ: (ד. טז-
יח')

יש ליתן טעם מה הוא לשון תבנית
שהדגיש הכתוב, ומדוע חזר עליו
חמש פעמים.

ויש לומר שתבנית הוא מלשון
התבוננות. כי מי שאינו מתבונן בעיני
רוחו בגדלות ה' ומפעליו, מחפש
תבנית גשמית לפשט מחשבותיו.

וזה שאמר פן-תשחתון. שינצר
ההתבוננות שלו קפוא כבתוך תבנית.
ללא מעוף של אמונה. אין לו אלא מה
שעיניו ראות. וזו ההשחתה האמורה
בענין. שמשחית את יכולת
ההתבוננות שלו. ועל כך נאמר
בתהלים ק"ז מי חכם וישמר אלה
ויתבוננו חסדי ה'. ואמר חמש פעמים
תבנית שהם כנגד חמשת חלקי הנשמה
נר"ן ח"י, נפש רוח נשמה חיה יחידה.
שההתבוננות במעשה ה' מחיה את כל
חלקי נשמתו, ומגעת עד כסא הכבוד,
מקום אחיזתה של חיה-יחידה.

^^^^

יראה יתקיים בו ואת-בניהם ולמדון,
שדבריו נשמעין על לב התלמיד.

^^^^

ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד
אתכם חקים ומשפטים לעשותכם
אתם בארץ אשר אתם עברים ושמה
לרשתה (ד,יד')

יש לשאול, מאי לעשותכם אתם,
והרי לעשותם הוי ליה למימר. ומאי
לעשותכם אתם. אלא י"ל, כך אמר
משה. החוקים והמשפטים אשר ציוני
ה' ללמד אתכם, ככל שאתם עושים
אותם, הם עושים אתכם. הם הבנין
הרוחני שלכם. והיינו לעשותכם.
לעשות אתכם לי לעם, לעשות אתכם
צדיקים וחזקים בין האומות,
לעשותכם עריבים זה לזה. וזה שנאמר
בפסוק לעשותכם אתם. אל תקרא
אתם אלא אתם. לעשותכם אתם.
לעשותכם אתכם.

^^^^

פן-תשחתון ועשייתם לכם תבנית

פן-תשחתון ועשייתם לכם פסל
תמונת כל-סמל תבנית זכר או נקבה:

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

דרך אל תקרי. אל תקרי פֶּסֶף אלא פֶּסֶף. מלשון כיסופים לה', כיסופים לה' שיצילנו. כאומרו (תהלים פד, ג') נִכְסְפָה וְגַם פָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה'. וכאומרו על משה רבנו: אוהב פֶּסֶף לא ישבע פֶּסֶף. שפֶּסֶף היא התכלית הנרצית לעומת פֶּסֶף שאינו התכלית הנרצית, אלא הוא רק אמצעי כדי לקנות בו אוכל המשביע, כן המצוות לאדם אינן לכאורה התכלית אלא הן רק אמצעי להשיג על ידן כיסופים לה'. ומשה רבנו לא ירצה לִשְׂבֹּעַ מן האמצעי אלא ירצה בתכלית. בכיסופים. ועל כך ראוי לְהֶאֱמַר אֱהָב פֶּסֶף לֹא-יִשְׂבַּע פֶּסֶף זה משה רבנו שהוא בבחינת אֱהָב פֶּסֶף לֹא-יִשְׂבַּע פֶּסֶף. ואשר על כן הבדיל משה רבנו ג' ערי מקלט גם אם אינן קולטות, כי ירצה בקירבת אלקים המושגת על ידן, לקיים נִכְסְפָה וְגַם פָּלְתָה נַפְשִׁי לְחַצְרוֹת ה'.

ובזה יתמזגו שני הפירושים גם יחד. שהאוהב כיסופים לה' ירצה עוד ועוד כי זו תכלית המצוות. וכן תכלית הכיסופים לְכִסּוֹף עד בלי תכלית.

^^^

אֲזַי יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ (ד,מא')

דרש רבי סימאי (מכות י.) מאי דכתיב {קהלת ה-ט} אֱהָב פֶּסֶף לֹא-יִשְׂבַּע פֶּסֶף אוהב כסף לא ישבע כסף זה משה רבינו שהיה יודע שאין שלש ערים שבעבר הירדן קולטות עד שלא נבחרו שלש בארץ כנען ואמר מצוה שבאה לידי אקיימנה.

ובדרשת ר' סימאי באומרו לֹא-יִשְׂבַּע כוונתו שרוצה עוד ועוד. כן משה רבנו רוצה עוד ועוד מצוות, גם אם אינן מזכות אותו בשכר. ומצוות משולות לכסף, (כמובא במסכת שבת מט. ובמהרש"א שם) כִּנְפֵי יוֹנָה נִחְפָּה בִּפְסָף {תהילים סח-יד} מה יונה כנפיה מגינות עליה אף ישראל מצוות מגינות עליהן. ויתפרש כסף מלשון כוסף, כיסופים לה' שיצילנו.

ומכל מקום קשיא, שיהיה דָּבָק במשה רבנו שֶׁם של אוהב כסף אף על פי שנמשל למצוות.

ואשר על כן לעומקו של מקרא יש לומר ולהסביר את ר' סימאי בדרך נוספת המשפֵּרֶת את האוזן. ועל

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הראשון לטעם **רביעי** שבפנים השני. והרי יש חמישה חלקי הנפש באדם, נפש-רוח-נשמה - חיה יחידה. מלמד שפרחו להן ג' חלקי הנשמה הראשונים: נפש רוח נשמה מן הגוף, ונחו לרגע קט בחלק **הרביעי**, היא הנקראת **חיה**, הנקשרת אל החלק החמישי הנקרא **יחידה**, המתיחדת שם עם בוראה תחת כסא הכבוד, וחזרו לחיים מבלי שתינתק נפשם **היחידה** מכסא הכבוד.

ולכן הטעם המפסיק נמצא **בין המונח ובין הרביעי**. והגיעו אז לדרגת מלאכי השרת, ולמדו מהם לומר נעשה ונשמע, הוא הרז שמלאכי השרת משתמשים בו, ומיד כשחזרו לגופם אמרו "נעשה ונשמע" כפי ששמעו מן המלאכים בעת שפרחה נשמתו.

^^^

אָנְכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם (ה,ה')

מאי אנכי. בפשט הדברים יתכוון משה לעצמו.

ועל דרך הסוד, ירמוז על מידת **אנכי** ה' אלקיך. וכמובא בשערי אורה של ר' יוסף ג'יקיטאלי, מתלמידי

פָּנִים | בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ (ה,ד')

"פנים בפנים". והרי כתוב **לא יראני** האדם וחי. וכן כתוב וראית את אחורי **ופני לא יראו**.

ולעומקו של מקרא יש לומר שלזה כוונו חז"ל במדרש שפרחה נשמתם וקמו כתחיית המתים. ומה שאמר **פָּנִים בְּפָנִים דָּבָר ה' עִמָּכֶם בְּהָר מְתוֹךְ הָאֵשׁ**, כוונתו לומר בעת אשר פרחו נשמתם, לפני שקמו שוב כבתחיית המתים. שבאותה העת יכלו להגיע לדרגה של **פָּנִים בְּפָנִים**. כי לא יראני האדם וחי, אלא אחרי שפרחה ממנו נשמתו.

ועל כל פנים, מה שפרחה נשמתו היה לזמן מועט, רק כדי לקיים **פָּנִים בְּפָנִים**. והטעמים יוכיחו שלא פרחו נשמתו אלא לזמן מועט, שכן יש טעם מפסיק ומפריד בין פנים הראשון לפנים השני. והוא הפסק קל כזה: **פָּנִים | בְּפָנִים**. ומראה על שפרחה נשמתו לרגע קט.

ובשימת לב, הטעם המפסיק הוא בין שני טעמים, בין הטעם **מונח** שבפנים

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ. הקדימו שמיעה לעשייה.

ויש לשאול, והרי אמרו היפך הדברים **נעשה ונשמע**, שהקדימו עשייה לשמיעה. ותגדל הקושיה, שהרי בהמשך אומר הקב"ה **היטיבו כָּל אֲשֶׁר דִּבְּרוּ** [כשאמרו **וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ** (שם כה')]. ומאי היטיבו, הרי לכאורה היטיבו יותר באמרם **נעשה ונשמע**.

ואשר על כן, יש ליתן טעם בדבר שהפכו לכאורה ואמרו **ושמענו ועשינו** במקום **נעשה ונשמע**, ומאי היטיבו וכו'.

ולעומקו של מקרא יש לומר, שהדברים האלו שאמרו **וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ**, הם מה שאמרו **לאחר** מתן תורה. ומה שאמרו **נעשה ונשמע** זה לפני מתן תורה.

וביאור הדברים הוא, שלפני מתן תורה היו בדרגת המלאכים גבורי כח **עושי דְּבָרוֹ לְשִׁמוּעַ** בקול דברו, עוד **טרם הבינו** פירושי התורה ממשה רבנו.

ולכן אמרו **נעשה ונשמע כמלאכי השרת**. אך **לאחר** מתן תורה **התעלו**

הרמב"ן, וכן מביא בפרדס רימונים להרמ"ק, שמידת **אנכי** היא מידת **הבינה**, והיא המיצוע בין שם הוי"ה שבכתר עליון ובאצילות ובין **אדנ"ות** שבמידת המלכות. (שער ח'). ומידת **האנכי** הוא כעין המליץ העליון, (לעומת מידת ה"אני" שהוא אחד מע"ב שמות בבחינת **אני** והו הושיעה נא, הוא **המליץ התחתון**, במידת המלכות) וזה שנאמר **אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם**, בין מידת הבינה העליונה ובין מידת המלכות התחתונה. [וכמובא באריכות בלעומקו של מקרא לפר' ויצא].

ועל דרך הצח והמוסר יאמר אֲנֹכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם כי הדבר היחידי המפריד בין ה' וביניכם הוא **האנכיות**, היינו גבהות הלב וגאוה, בבחינת אֲדָמָה לעליון.

~~~~~

דרשת וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ כנגד נעשה ונשמע

ואת | תדבר אלינו את כל-אשר ידבר ה' אֱלֹהֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ (ה,כד')

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וּדְבַשׁ שָׁמַע יִשְׂרָאֵל

פֶּאֶשֶׁר דָּבַר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לֵאמֹר
אֶרְץ זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ: שָׁמַע
יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד: (ו, ג-ד')

ובשימת לב, נסמכו התיבות וּדְבַשׁ וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, למרות שהם שני פסוקים שונים, וּדְבַשׁ הוא סוף פסוק קודם, וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוא תחילת הפסוק הבא, ולא עוד אלא שהתיבה וּדְבַשׁ היא סוף פרשה פתוחה, וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל היא תחילת הפרשה הבאה, ואשר על כן גם הופרדו בקריאת התורה בשתי עליות שונות, ש"עליית ששי" מפרידה ביניהן. מכל מקום, סמוכות הן זו לזו: וּדְבַשׁ וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל, ויש לדרוש סמוכין, וליתן טעם מדוע נסמכו הפסוקים זה לזה.

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח, נסמכו דבש ושמע ישראל לומר לך שאין מתוק מדבש מאשר קבלת מלכות שמים.

יותר להיות בדרגת מקבלי התורה והיא דרגה יותר קרובה למשה רבנו, ומעולה מן המלאכים, כי התורה לא נתנה למלאכי השרת, וצריך לעמול בה כדי להבינה.

וכדי להגיע לדרגה זאת לא ניתן לעשות בלי לשמוע תחילה, ללמוד וללמד. וכן"ל בפירוש רש"י על דברי רשב"י במסכת ברכות יד: ואם לא לָמַד תַּחֲלָה הֵיכָל יִלְמַד אֶת בְּנָיו אִם לא לָמַד כִּיצַד יִלְמַד, וכן כיצד יעשה, והיינו לעשות מתוך לימוד. וכמו שתקנו לנו בברכת אהבה רבה לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

או פֶּלֶךְ לַדֶּרֶךְ זו, שדרגת המלאכים היא לעושים מיראה, ולכן נאמר בהם נעשה ונשמע, ודרגת הת"ח הם לעושים מאהבה, ולכן נאמר בהם וְשָׁמְעֵנוּ וְעָשִׂינוּ. וזה שאמר להם הקב"ה הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דָּבַרְוּ. כי עיקר הטוב בעבודת ה' לעבוד מאהבה. מאהבה הנובעת מתוך יראה.

כי התורה נקראת טוב, וניתנה לטוביה ע"י הטוב, והעוסק בה יקרא טוב שמיטיב עם עצמו ועם זולתו ועם כל העולם כולו.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

כוונות ק"ש ורמזיה

על דרך הסוד, מובא בזוה"ק: מ"ב תיבות אלו של פרשה ראשונה של ק"ש, מְכַנְנֹת לַמ"ב האותיות של השם מ"ב הק', [אב"ג ית"ץ, קר"ע שט"ן, נג"ד יכ"ש, בט"ר צת"ג, חק"ב טנ"ע, יג"ל פז"ק, שק"ו צי"ת כדלקמן באותיות המודגשות] **שהם כנגד מ"ב אותיות ראשונות מבראשית**, ועליהן יסד ר' נחוניא בן הקנה את אנא בכח, כזה:

אנא	בכח גדולת	ימינך	תתיר
וְאַחֲרָיָהּ	אֵת	יְהוָה אֱלֹהֶיךָ	בְּכָל
צָרוּרָה	קבל	רַנַּת	עַמְּךָ
לְבַבְךָ	וּבְכָל	נִפְשֶׁךָ	וּבְכָל
טְהַרְנוּ	נִרְאָה	נָא	גְבוּר
וְהָיוּ	הַדְּבָרִים	הָאֵלֶּה	אֲשֶׁר
יְחֻדְךָ	כַּבֵּבְתָּ	שִׁמְרָם	בְּרַכָּם
מִצִּיּוֹן	הַיּוֹם	עַל	לְבַבְךָ:
טְהַרְם	רַחֲמֶם	צִדְקָתְךָ	תְּמִיד
וּשְׁנִנְתָּם	לְבִיָּיָהּ	וְדַבַּרְתָּ	בָּם
חֲסִין	קְדוּשָׁה	בְּרַב	טוֹבָךְ
בְּבִיתְךָ	וּבְלִבְךָ	בְּדָרְךָ	וּבְשִׁבְכָךָ
נִהַל	עֲזַרְתָּךְ	יְחִיד	גֵּאָה
וּבְקוֹמָיְךָ:	וּקְשַׁרְתָּם	לְאוֹת	עַל
לְעַמְּךָ	פְּנֵה	זִכְרִי	קְדוּשַׁתְךָ
יִגְדֶּךָ	וְהָיוּ	לְטִשְׁתָּהּ	בְּיוֹם
שׁוֹרְעַתְנוּ	קָבַל	וּשְׁמַע	צַעֲקוֹתֵנוּ
עֵינֵינוּ:	וּכְתַבְתָּם	עַל	מְזוֹזוֹת
יָדְעָה תְּעִלּוּמוֹת			
בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:			

או כלך לדרך זו, נסמכו דבש לשמע, שאין מתוך מדבש מאשר לשמוע דבר ה'.

או כלך לדרך זו, וכפי שכבר התבאר בלעומקו של מקרא לפרשת שלח ענין אֶרֶץ זֵבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ. על פי הפסוק באיוב (יד, ד') מִי-יָתֵן טְהוֹר מְטֵמָא - לֹא אֶחָד?! מי יכול לעשות כן, ליתן טהור מתוך טמא. רק הקב"ה שהוא אחד.

וכגון שאמר על הדבורה שהיא שרץ טמא, ותפיק דבש טהור לאכלה. ואע"פ שהיוצא מן הטמא הרי הוא טמא, כאן היוצא מן הטמא טהור הוא, כי כן צוה האחד.

וכן בחלב, שהוא דם שנעכר ונהיה לחלב, והוא טהור וכשר לאכילה. כי כן צוה האחד. ולכן נסמכו הפסוקים אֶרֶץ זֵבֶת חֶלֶב וְדָבָשׁ: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד. שגם דבש וגם שמע, יש בהם יחוד ה'.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

בְּכָל לְבָבְךָ כנגד תתיר צרורה. וצרורה היא כינוי לכנסת ישראל המתפללת לה' על צרות צרורות, ובתפילתה זו היא צרורה בצרור החיים תחת כסא הכבוד. ואשר על כן ידרש: עד שישראל מבקשים מהקב"ה להתירנו מצרותינו שלכן אנו נקראים צרורה, ישמעו ישראל לקול ה' להתיר את יצר הרע הצרור בלבם והצוררם, ובכך יתקיים: שְׁגִבְנוּ, טְהַרְנוּ.

נִפְשֶׁךָ כנגד רנת. ככתוב ברכי נפשי וגו'.

אֲנֹכִי מִצִּוָּךְ כנגד דורשי יחודך. שעל ידי קיום המצוות, ישראל מיחדים את שם אֲנֹכִי הק', כנ"ל.

לְבָבְךָ כנגד רַחֲמִים, ירמוז למה שהורנו בתפילת ימים נוראים, רחמנו כרחם אב על בנים,

לְטַטְפֹּת כנגד זוכרי, שְׁמִקּוֹמָם מעל המזח מקום שמוחו של תינוק רופס, כלומר רך ונכנע, ובזה אנו מתרפסים לפניו כתינוק שיזכרנו לטובה, ועל ידי התפילין אנו זוכרים מלכותו ומלכנו זוכרנו לטובה.

ושם מ"ב הקדוש הלא הוא הנקרא חוֹתֶמָא דְשִׁעוֹנָה, דיוקנא דמלכא ודיוקניה ממש, כמובא באריכות בלעומקו של מקרא לפרשת עקב. עי"ש.

והשתא דאתית להכי, יש לקיים גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, לראות כיצד שמות מ"ב קשורים הם לפרשת ואהבת עצמה, ומְכַנְּנִים זה לעומת לזה.

וכן יתפרשו מקצת מן השמות:

וְאֶהְיֶה אַת כנגד אַנָּה בכח. שתתקיים בנו בקשתנו מה' אַנָּה בכח, כאשר גם אנו נקיים בכל כחנו את ואהבת אַת ה' אלקיך בכל לבבך וגו', ועל דרך "תנו עז לאלקים".

יְהִינָה אֱלֹהֶיךָ כנגד גדולת ימינך. וְהִינָה בָּהּ, בשלמא יְהִינָה שהוא שם רחמים, הרי הוא כנגד "גדולת". שברחמיו אתה מוצא גדולתו של הקב"ה. אבל אֶל־לֵהֲיָךְ כנגד ימינך אינו מובן. שהרי ימין הוא צד החסד, ולעומת זאת אֶל־לֵהֲיָךְ הוא מידת הדין.

אלא כאן ירמוז כנאמר לעיל, שהקב"ה רחום בדין, ואשר על כן יתמזגו כאן הגבורה והחסד, הדין והרחמים.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וּבְרֹאשׁ הַשְּׁמוֹת הַק' היוצאים מן המזוזה, הוא השם הק' **ש'ד'י**, וזה שאומר המהרש"א שעל כן נהגו לכתוב שד'י מן העבר השני של המזוזה, שהוא השם היוצא מן המזוזה. (ברכות, דף טו עמ' ב')

וְעַל שֵׁם ש'ד'י נֹאמַר (שמות כג, כ') **הִנֵּה אֲנִכִּי שֹׁלֵחַ מֵלֶאכֶּד לְפָנֶיךָ לְשַׁמְרֶךָ בְּדֶרֶךְ וְלִהְיֶיךָ אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּכְנֹתִי**, ופירש רש"י (שם): זה מטטרו"ן, ששמו כשם רבו, מטטרו"ן בגימטריא **שד'י**. [ונתבאר בארוכה בלעומקו של מקרא, לפר' בראשית]. **הַעוֹלָה מְכַל הַנ"ל**, שד'י, הוא מטטרו"ן, הוא המלאך היוצא מק"ש אשר במזוזה, הוא המלאך הנשלח לשמרך בדרך, הוא **תְּנֹדָה**, והוא כנגד הַאֲחֻד שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשַׁכֶּת פֶּרֶשֶׁת וְאֶהְבֶּת, מִמֶּנּוּ לְמַדְנֵנו חִינוּךְ הַבְּנִים שֶׁנֶּאֱמַר וּשְׁנַתֶּם לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתֶּם בָּם.

וְדִבַּרְתֶּם בָּם. ב"ם הם **מ"ב תיבות**, **ב"ם** הם **מ"ב שמות**, **ב"ם** הם **מ"ב מסעות** שבמדבר שמהם מסתעפים כל מסעותיו של האדם במשך חייו, **שבם** נשלחים המלאכים הק' כנ"ל לשמור

עֵינֶיךָ כִּנְגַד שׁוֹעֲתֵנוּ, שבשועתנו אליו נשא עינינו למרום כאמרו אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי.

בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ כִּנְגַד יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת. ירמוז בזה למה שאמרו (תענית יא.) מי מעיד בו באדם, אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו. ובזוה"ק **פרשת שופטים ער"ה עמ' א'** מובא בשינוי נוסח, **לא קורות ביתו אלא קירות ביתו**, ומאי ניהו אלו **קירות לבו**. אם מתפלל מקירות לבו ולא מן השפה ולחוץ. תפילה זכה זו היא שמעידה בו לפני **יודע תעלומות**.

וְעִי' עוֹד בַּהֲרַחֲבָה בעניין זה בלעומקו של מקרא לפרשת **שופטים**, ומבואר שם על פי הזהר הק' הנ"ל **שהמ"ב תיבות שבק"ש הם כנגד השופטים**, והמ"ב תיבות שבתפילת **אנא בכח הם כנגד שוטרים**. והם יחד ממוזגים במזוזות שעל **שעריך**.

ובזה תשמור המזוזה על בעליה. **שהמלאכים היוצאים מן המזוזה**, הם הם השופטים והשוטרים המאלפים את האדם מחד, ומרחיקים ממנו את המזיקים מאידך.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

והטעמים יוכיחו, שכן לפני התיבה
אָחַד יש טעם מפסיק, כזה: | אָחַד
ובזה מתחברת התיבה **אָחַד** עם כל
פרשת **ואהבת** שלאחריה. וכאילו כתוב
שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה | -

אָחַד וְאַהֲבָתָּה.

~~~~~

וְאַהֲבָתָּה וְהָיָה

וּכְתַבְתֶּם עַל-מִזְבְּנוֹת בֵּיתְךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ
וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֲכָךְ וגו'

יש ליתן טעם מדוע נסמך פסוק ט'
וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֲכָךְ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְאָבְרָהָם
לֵיבְרָתְךָ וְלִיִּצְחָק לָתֵת לָךְ לַפְסוֹק
שלפניו וּכְתַבְתֶּם עַל-מִזְבְּנוֹת בֵּיתְךָ
וּבִשְׁעָרֶיךָ, לסוף פרשה ראשונה של
קריאת שמע. כזה: **עַל-מִזְבְּנוֹת בֵּיתְךָ**
וּבִשְׁעָרֶיךָ וְהָיָה כִּי יָבִיֵאֲכָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ
אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וגו'.
ועוד שהן שתי פרשות סתומות, זו ליד
זו.

ויש לומר על דרך שאמרו (ויקרא
רבה יא. ז). **אין והיה אלא לשון**
שמחה. שאין שמחה המתפשטת
בעולמות כשמחה של יחוד ה' בקריאת

על האדם ולקיים בו: "כי מלאכיו יצוה
לך לשמרך בכל דרכיך".

~~~~~

אָחַד וְאַהֲבָתָּה

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה |
אָחַד. וְאַהֲבָתָּה וגו'

בשימת לב, **וְאַהֲבָתָּה** נסמך ל **אָחַד**.
שאהבת האחד היא יישום ייחוד ה'.
ובכך השם הק' ש'די היוצא מן המזווה
[כמהרש"א לעיל], יוצא לפניו לשמרו
בדרכו, וכאמרו: **לֹא דִי בייחוד ה'**
ואהבתו כדי לשמרו בכל דרכיו. ועל
ידי כך מתקיים בו "**בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ**
וְהוּא יִנְשָׁר אַרְחֶיךָ". [משלי ג, ו].
והיינו דכתיב: **שָׁמַע יִשְׂרָאֵל אַתֶּם**
קְרִבִּים הַיּוֹם לַמְּלִחָמָה על אֲיִבֵיכֶם
ופירש רש"י שם [דברים כ, ג]: **שמע**
ישראל. אפילו אין בכך זכות אלא
קריאת שמע בלבד, כדאי אתם
שיושיע אתכם.

ושמירה זאת יוצאת היא מתוך אהבת
ה' אחד שבקריאת שמע שנאמר **אָחַד**
וְאַהֲבָתָּה, אהבת ייחוד ה'.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ולכן השם השולט בחדש תשרי הוא שם של רחמים.

ואשר על כן השם השולט בחדש **תשרי** הרי הוא גם **שם של שמחה**, כנ"ל, וימי הדין הבאים עלינו לטובה נהפכים לנו **ימי שמחה**, עד שיוצאים זכאים מן הדין כשלולביהם בידיהם ושמחים לנענע בלולביהם **וליהד בהם שם ה'** כדדרשו חז"ל, **הרואה לולב** בחלום **אין לו אלא לב** אחד לאביו שבשמים.

וכן בעניינינו: נסמכה המלה **והיה** לפרשת ק"ש לאחריה. שכל האומר ק"ש הרי הוא בשמחה, ושולטים בו הרחמים ומלאכי מעלה מהללים אותו לפני ה'.

ועל דרך הרמז, נרמזו הדברים בפסוק אשר ממנו יוצא שם ה' של תשרי, והי"ה:

וַיִּקְרָא אֶתְהָ שְׁרִי פְרָעָה

ששרי פרעה הם **70 שרים של מעלה** של כל האומות, הנקראים בשם כולל "פרעה", הם **מהללים את כנסת ישראל לפני ה'**, כמובא באריכות בלעומקו של מקרא לפרשת עקב.

שמע. שבשעה שאדם מיחד שמו של הקב"ה שמחה מתפשטת בכל העולמות, שעל מנת כן ברא הקב"ה את העולם ויצר בו את האדם כדי שייחד שמו בעולמו.

ואשר על כן, יוצא איפוא, שפרשה ראשונה של קריאת שמע מסובבת משני צדדיה **במתיקת ובשמחה**. מצד אחד היא סמוכה לשלפניה למלה **דבש** [כנ"ל], ומצד שני היא סמוכה לשלאחריה למלה **והיה**. לומר לך שאין מתוק ומשמח מאשר ליחד שמו של הקב"ה בעולמו.

ועל דרך הסוד, והיה הוא השם הק' השולט בחדש תשרי היוצא מן הפסוק **וַיִּקְרָא אֶתְהָ שְׁרִי פְרָעָה** בסופי תיבות (בראשית יב, טו').

ובשימת לב דווקא חדש תשרי שבו **ימי הדין** ראש השנה ויום הכיפורים, השם השולט בו הוא שם של רחמים **והיה**. **כמבואר בתיקוני הזוהר שבהיות** האות ו' קודמת לאות ה', **והאות י' קודמת לאות ה'**, הרי הוא **שם של רחמים**. שריבוי הרחמים בחדש אלול, יש בו כדי להפוך את ימי הדין של חדש תשרי לימים של רחמים.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

להפטרת נחמו

פסוקי ההפטרה

ישעיה פרק-מ פסוקים א-כ"ו

{א} נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם:
{ב} דברו על לב ירושלם וקראו אליה
כי מלאה צבאה כי נרצה עונה כי
לקחה מיד יהנה כפלים בכל חטאתיה:
(ס) {ג} קול קורא במדבר פנו דרו
יהנה ישרו בערבה מסלה לאלהינו:
{ד} כל גיא ינשא וכל הר וגבעה
ישפלו והנה העקב למישור והרכסים
לבקעה: {ה} וגלה כבוד יהנה וראו
כל פשר יחדו כי פי יהנה דבר: {פ}
{ו} קול אמר קרא ואמר מה אקרא כל
הבשר תציר וכל חסדו ציץ השנה:
{ז} יבש תציר נבל ציץ כי רום יהנה
נשבה בו אכן תציר העם: {ח} יבש
תציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום
לעולם: (ס) {ט} על הר גבה עלי לה
מבשרת ציון הרימי בכם קולך מבשרת
ירושלם הרימי אל תיראי אמרי לערי
יהודה הנה אלהיכם: {י} הנה אדני
יהנה בתוך יבוא וזרעו משלה לו הנה
שכרו אתו ופעלתו לפניו: {יא} פרעה
עדרו ירעה בזרעו ימבץ טלאים ובחיקו
ישא עלות ונהל: (ס) {יב} מי מדד
בשעלו מים ושמם בזרת תכן וכל

כן יחוד ה' ואהבתו עם פרשת ואהבת
בזה מהלל כנסת ישראל להקב"ה
ובזה נותנת שמחה בעולמות. ולכן
נסמך לאחריו שם קדוש של שמחה:
והיה.

~~~~~

עסקי המחר

**פי ישאלך בנך מחר לאמר מה
העדת והחקים והמשפטים וגו'
(וי,כ')**

ואמרו רבותינו בהגדה של פסח
שהוא הבן החכם. ויש לדייק זאת מכך
ששואל על עסקי המחר, הוא העולם
הבא. וכמובא ברש"י בסוף הפרשה,
פי ישאלך בנך מחר, **היום לעשותם,
ומחר לעולם הבא** ליטול שכרם.
והשואל על עסקי המחר הוא העולם
הבא, הוא הבן החכם.

~~~~~

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הפטרת נחמו

בישעיהו פרק מ, פס' א-כו'

בביאור ההפטרה

ושייכותה לפרשה

הפטרת נחמו נקראת על שם תחילתה, {א} נחמו נחמו עמי יאמר אלהיכם, והיא הפותחת סדרה של "שבע דנחמתא", שבע הפטרות שנועדו ע"י חז"ל בפסיקתא להיות נקראות משבת "ואתחנן" שאחרי תשעה באב ועד ראש השנה הבא עלינו לטובה.

ושבע נחמות אלו, יש להן סדר משלהן כמבואר לפי הפסיקתא וכפי שפירשן אבודרהם וכפי שיובא לקמן. ואף על פי שלא בהכרח קשורות הן לפרשה, ניתן לראות את הקשרן ושייכותן בעליל לכל פרשה ופרשה שיעדו להן חז"ל בפסיקתא.

וכן תבואר שייכותה של הפטרת נחמו לפרשת ואתחנן: שבה מזהיר משה רבנו את בני ישראל [פרק ד] {טו} ונשמרתם מאד לנפשותיכם וגו' {טז} פן-תשחתון ונעשיתם לכם פסל תמונת כל-סמל **תבנית** זכר או נקבה: {יט} ופן-תשא עיניך השמימה וראית

בשולש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים: {יג} מי תפן את רוח יהנה ואיש עצתו יודיענו: {יד} את מי נועץ ויבינהו וילמדהו בארח משפט וילמדהו דעת ודרך תבונות יודיענו: {טו} הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן אלים כדק יטול: {טז} ולבנון אין די בער וסיתו אין די עולה: {פ} {יז} כל הגוים כאין נגדו מאפס ונתהו נחשבו לו: {יח} ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו: {יט} הפסל נסד חרש וצרף בזהב ירקענו ורתקות כסף צורף: {כ} המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר חרש חכם יבקש לו להכין פסל לא ימוט: {כא} {כב} הלא תדעו הלא תשמעו הלא הגד מראש לכם הלא הבינתם מוסדות הארץ: {כג} הישב על חוג הארץ וישביה כחגבים הנוטה כדק שמים וימתחם כאהל לשבת: {כד} הנומן רוננים לאון שפטי ארץ פתהו עשה: {כה} אף כל נטעו אף כל זרעו אף כל שרש בארץ גזעם וגם נשף בהם ויבשו וסערה כקש תשאם: {כו} {כז} ואל מי תדמיוני ואשנה יאמר קדוש: {כח} שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אננים ואמין כח איש לא נעדר:

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

וכדפירש רש"י שם **מָכוֹן לְשִׁבְתָּהּ**. מקדש של מטה **מכוון** כנגד כסא של מעלה אשר פעלת. **מָקוֹלֶשׁ**. הטעם עליו זקף גדול, להפרידו מתיבת השם שלאחריו, המקדש אשר כוננו **ידיד**, ה'. חביב בית המקדש, שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר אף **ידי יסדה** ארץ (ישעיה מח, יג), ומקדש **בשתי ידיים**, ואימתי יִבְנֶה בשתי ידיים, בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבא שכל המלוכה שלו. עכ"ל.

ולעומקו של מקרא יֵאָמֶר, שתי ידיים הללו כביכול של הקב"ה, ירמזון לידיהם של ישראל הנשואות בתפילה ככתוב [איכה ג, מא'] **נָשָׂא לִבְנֵינוּ אֶל כַּפֵּימָּם אֶל אֵל בְּשָׁמַיִם** שעל ידי תחינתנו הממשיכה את **תחינת משה** רבנו כנאמר **ואתחנן**, ייעתר לנו בוראנו ויזכנו למקדש השלישי שיבנה בשתי ידיו בב"א.

ובזה יתן החי אל לבו, עד כמה שנים אנחנו מושגחים בהשגחה פרטית מן הכתר ועד המלכות, מן הפורענות ועד הנחמה, ומתנחמים כל שנה מחדש **בראותנו את אור ה' הזורח עלינו**, ולא נפסיק להתנחם עד בא יום המנחם בו המנחם יבוא וינחמנו בכפליים.

את-הַשֶּׁמֶשׁ וְאת-הַיָּרֵחַ וְאת-הַכּוֹכָבִים כָּל צָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָתָהּ וְהַשְׁתַּחֲוִיָּה לָהֶם וְעִבְדָתָם וגו', והיא **נשיאת עיניים להרע**, וכנגדה אומר ישעיהו בדברי הנחמה של הפטרת נחמו **נשיאת עיניים לטובה**: שָׂאוּ מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי בָרָא אֶלֶה וגו'. **והתבוננות לטובה** זו תַּחֲשֹׁב גם **תיקון ונחמה** למה שנאמר בהפטרה האחרונה של הפורענות: [חזון ישעיהו א, ג]: יָדַע שׁוֹר קָנָהוּ נִחְמָוֹר אָבוֹס בְּעָלָיו יִשְׂרָאֵל **לא ידע עמי לא התבונן**. וכאומרו, שההתבוננות בונה את בנין האמונה, היא בניין האומה.

וכמובא בתיקונים מזהר חדש: מי בָּרָא אֶלֶה, מי אֶלֶה בָּרָא, מי אלה הוא אותיות **א-להים**. אֶלֶה הכולנה **אֶלֶה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדוּת**, הַמִּשְׁכָּן הָעֵלְיוֹן. וְהַמִּשְׁכָּן הַתַּחְתּוֹן. והיינו **נחמו נחמו**, שלקיני בכפליים **וינחמנו בכפליים**, ועל שני מקדשות שלקיני נזכה **בשלישית** לשני מקדשות, אחד למעלה ואחד למטה ומכוּנָּים זה לעומת זה, ככתוב [שמות ט"ו י"ז] **תִּבְאֲמוּ וְתִטְעֲמוּ בְּהָרַר גִּבְעֹתֶיךָ מָכוֹן לְשִׁבְתָּהּ פַּעֲלָתָהּ יְהוָה מִקְדָּשׁ אֲדֹנָיִי כוֹנֵנוּ יְדִידֵי**.

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הרעה במקומה עומדת כמו ניחום האבל אחר שנקבר המת ואינו מוטל לפניו.

אבל נחמת האל יתברך לישראל היא שהוא מנחם אותם בהיותם בגלות בהיות שכינתו בתוכם הם מתנחמים אף על פי שהם בגלות, וזו היא הנחמה הראשונה, **ולעתיד ינחמם שישלב להם כל מה שאבדו שיגאלם ויחזירם לארץ ישראל ויבנה להם בית הבחירה**, וזו היא הנחמה האמתית **להשיב מה שאבדו**, ולכך אמר **נחמו פעם שנית** על הַשְׁבָּתָם לארץ ישראל ולבנות להם בית הבחירה, ולכך אמר **יאמר אלהיכם לעתיד לבא** ולא אמר אומר אלהיכם:

ולעומקו של מקרא ועל דרך הצח יש לומר **שאוני הוא לשון אנוכי**, כמו שכתוב **אנוכי אנוכי הוא מנחמכם**, והוא זרזיר מין עורב, **ומובא שהעורב מתנכר לבניו והקב"ה הוא שמפרנסם**, כן אומר הקב"ה לבניו שהוא ינחמם.

וכן נקרא רציפי, שביהמ"ק השלישי הוא הבית הראשון והשני של **רצף הגלות והגאולה**, בלי הפסק כלל. מהרה יבנה בב"א.

^^^^

ובזה יומתק אומרו פעמיים **נחמו נחמו** עמי, ליתן נחמה אחר נחמה עד בלי קץ ובלי די כאומרו **נחמו נחמו** ותהיה ה' אחרונה של נחמו כ-ו' ראשונה של תוספת וריבוי הנחמה כזה: **נחמו ונחמו** וכו'. עד בוא מנחם ציון ובונה ירושלים.

עוד יש לומר כי הנחמה הראשונה נותנת כח בכפילתה לכל שְׂבַע הנחמות הַרְאִיּוֹת לְתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ, ליתן כח לכנסת ישראל לומר **שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ בֵּה'**, להתנחם ולראות בעיניה בבוא מנחם לציון ובונה לירושלים, לפדות מחכי קץ ישועתו וגאולתו בב"א.

^^^^

נחמו נחמו עמי בפרקי שירה

בפרק ד' של פרקי שירה, **רְצִיפִי אומר נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. רְצִיפִי** היא זרזיר ממשפחת העורבים ויש אומרים שנקראת **אוֹנְכִי**.

ומפרש המבי"ט [ר'] משה מטראני: [הנחמה] על ידי בשר ודם] על דבר רע שאירע לאדם הוא דברי ריצוי ופיוס לשכך צער המנוחם, **אבל**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

אינה מתנחמת חוזר הקב"ה ואומר
בנחמה נוספת:

[ה' דנחמתא] רְנִי עֲקֶרָהּ לֹא יִלְדָּה
פִּצְחִי רָנָה וְצִקְלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי
שׁוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְּעוּלָה אָמַר יְהוָה: [נד,
א-י], ומשעדיין אינה מתנחמת חוזר
הקב"ה ואומר בנחמה נוספת:

[ו' דנחמתא]: קוּמִי אוּרִי כִּי בָא
אוֹרֶךְ וּכְבוֹד ה' עָלֶיךָ זָרַח [ס, א-כב]
כאן נאותה כנסת ישראל להתנחם,
שהרי אין כאן רק הבטחות אלא ישועת
ה' בפועל שנאמר וּכְבוֹד ה' עָלֶיךָ
זָרַח, ומנוקד בלשון עבר, כאומר:
זָרַח כבר! ועל זה משיבה כנסת
ישראל ואומרת:

[ז' דנחמתא] שׁוּשׁ אֲשִׁישׁ בֵּיהֲנִי ה'
תַּגַּל נִפְשִׁי בְּאַלְהֵי כִּי הִלְבִּישְׁנִי בְּגָדֵי
יִשַׁע מְעִיל צִדְקָה יַעֲטֵנִי כְּחָתָן יִכְתֹּן
פָּאֵר וְכַפְלֵה תַעֲדָה כְּלִיָּהּ.
[סא, י – סג, ט]

כלומר: עתה יש לי לשוב ולשמוח
תגל נפשי באלקי כי [כבר] הלבישני
בגדי ישע וגו'.

ויש לשאול, לפי המדרש שהביא
אבודרהם מדוע נחשב לה כאילו לא

סדר שבע דנחמתא על פי הפסיקתא ואבודרהם

מובא באבודרהם על דרך צחות על פי
המדרש, שיש כאן מעין ויכוח בין הקב"ה
ובין כנסת ישראל:

בתחילת הנחמות תקנו לומר [א']
דנחמתא:

נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי [ישע' מ, א-כו'] כלומ'
שהקב"ה אומר לנביאים נחמו נחמו
עמי. על זה משיבה כנסת ישראל:

[ב' דנחמתא]: נִתְאַמַּר צִיּוֹן עֲצֹבְנִי
יְהוָה נֹאדָנִי שְׂכַחְנִי: [ישע' מ"ט י"ד -
נ"א ג'] כלומ' איני מתנחמת!
[וכביכול אומרת: אינני מתנחמת מפי
הנביאים אלא ממך!] וכן היא אומרת:

[ג' דנחמתא]: עֲנִיָּה סַעֲרָה לֹא גִחָמָה
[נ"ד י"א – נ"ה ה'] וכן חוזרים
הנביאים ואומרים לקב"ה: הנה כנסת
ישראל עדיין לא מתנחמת בתנחומין
שלנו!
על זה חוזר הקב"ה ואומר:

[ד' דנחמתא] אָזְכִּי אָזְכִּי הוּא
מִנְחָמָתְכֶם (נא, יב – נב, יב), ומשעדיין

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

ובינתיים, יש לעבור שבעה שלבים של נחמה, המתעצמים והולכים מנחמה לנחמה, עד אשר **גֵּאֲלָם, נִטְלָם וַיִּנְשָׂאֵם, כָּל יְמֵי עוֹלָם.**

ועל דרך המוסר והאמונה וההשגחה יש לומר, כשם שבג' פורענות הפורענות הולכת ומתעצמת, כן גם בנחמות, **מידה טובה מרובה** והנחמות הולכות ומתעצמות עד נצח נצחים שנאמר **כָּל יְמֵי עוֹלָם.**

~~~~~

עשר הפטרות כנגד עשר ספירות

סדר עשר הפטרות מחולק לג' הפטרות דפורענותא ולשבע הפטרות דנחמתא. ג' הפטרות דפורענותא **שלפני** תשעה באב, הן כנגד ג' ספירות הק' **כתר חכמה בינה** [או לחילופין כנגד **חכמה בינה דעת**], ושבע הפטרות דנחמתא **שלאחר** תשעה באב הן כנגד שבע הספירות הק' **חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות.**

מקבלת תנחומים כל החמש דנחמתא והרי בהפטרתנו אומר הנביא {א} **נְחֻמוּ נְחֻמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם.**

ולעומקו של מקרא יש לומר שאין היא מתנחמת בניחומים של "לעתיד לבוא", כגון אלו שבחמש ההפטרות של הנחמתא, אלא עד שתשמע מפי הקב"ה **שכבר נגאלה**, כגון ו' דנחמתא בה אומר לה הקב"ה: **קוֹמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרְךָ וְכָבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ זָרְחָה. וְכַדְלֵעִל, וְהָרִי כְּבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ זָרְחָה, וְכַאוֹמְרוֹ: שְׂכָבֵר זָרְחָה.**

או אז בהתנחמה היא פותחת ואומרת: {יא} **הִנֵּה יְהוָה הִשְׁמִיעַ אֵל קִצֵּה הָאָרֶץ אָמְרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֶךָ בָּא הִנֵּה שָׁכְרוּ אֶתוֹ וּפָעֲלָתוֹ לְפָנָיו:**

וכדמסיימת הפטרת השבע דנחמתא: **סָסְדִּי יְהוָה אֲזִכִּיר תְּהִלַּת יְהוָה כַּעַל כָּל אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ ה' נָרַב טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גָּמְלָם כְּרָחֲמָיו וְכָבֵד סָסְדִּיו: וְכֵן הוּא אֹמֵר: {ט} כָּכָל צָרָתָם לוֹ צָר וּמִלֵּאָד פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאֶהְבָּתוֹ וּבְחֶמְלָתוֹ הוּא גֵּאֲלָם וַיִּנְשָׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם.**

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

הימים וככתוב בזכריה יד, ט' וְהָיָה
הַיָּהּ לְמִלְחָה עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא
וְהָיָה יְהוָה אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד, וַיְהִי
בַּיּוֹם הַהוּא כִּנְגֵד סְפִירַת הַנִּצָּח.

ה' דנחמתא [רנ"י עקרה] – הוד, שנאמר:

[ישעיהו נד, ז'] בְּרַגְעַ קָטָן עֲזַבְתִּיךָ
וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבָּצֶךָ: פִּירוּשׁ:
אֶקְבָּצֶךָ הֵינִי הוֹד שֶׁבִּסְפִירַת הַהוֹד שֶׁ
הַשֵּׁם מְנוּקֵד קֶבֶץ, וּבִסְפִירָה זוּ הַקֶּב"ה
מִקְבֵּץ נִידְחָיו כְּמוֹבָא בַּתְּפִילַת 18
מִקְבֵּץ נִדְחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל [וְהוּא כְּלוּשׁוֹן
נוֹפֵל עַל הַלְשׁוֹן], וְהֵינִי סְפִירַת הַהוֹד.

ו' דנחמתא [קומי אורי] – יסוד, שנאמר:
[ישעיה ס, כא'] וְעַמְּךָ כָּלָם
צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ נָצָר מִטְעֵי
מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהִתְפָּאֵר: וּבְאוֹמְרוֹ וְעַמְּךָ
כָּלָם צְדִיקִים הֵינִי יִסּוּד שְׁנֵי שְׁנֵי
[מִשְׁלֵי י, כה'] וְצְדִיק יִסּוּד עוֹלָם. וְכֵן
בַּתְּפִילַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה בְּרַכַּת הַצְדִּיקִים
מְנוּקֵד בִּסְפִירַת הַיִּסּוּד, וְשֵׁם הַשֵּׁם
מְנוּקֵד בֵּה בְּשׁוּרוֹק, כֹּזֶה: יוֹהוּוִיהוּ.
וַיְהִי הַשּׁוּרוֹק כַּעֵין הָאוֹת ו' שֶׁל
הַיִּסּוּד, הַמְגִיעָה עַד כֹּסֵא הַכְּבוֹד.

ביאור

שבע דנחמתא על פי שבע הספירות הק'

א' דנחמתא [נחמו נחמו עמי] – חסד, שנאמר:
[ישעיהו מ, יא'] בְּרַעַה עֲדָרוּ
יְרַעַה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ
יִשָּׂא עֲלוֹת יִנְהַל. וְהֵינִי חֶסֶד אֲשֶׁר
הַרְוַעַה עוֹשֶׂה עִם צִאֲנוֹ.

ב' דנחמתא [נתאמר ציון] – גבורה, שנאמר:
[ישעיהו מט, כה'] כִּי כֹה אָמַר ה' גַּם
שָׁבִי גְבוּרָה יִקַּח וּמִלְקוֹם עָרִיץ יִמְלֹט
וְאֵת יְרִיבָהּ אֲנֹכִי אָרִיב וְאֵת בְּנִיָּהּ אֲנֹכִי
אוֹשִׁיעַ.

ג' דנחמתא [ענייה סערה] – תפארת, שנאמר:
[ישעיהו נה, ה'] הֵן גּוֹי לֹא תָדַע תִּקְרָא
וְגוֹי לֹא יִדְעוּךָ אֵלֶיךָ יְרוּצוּ לִמְעַן יִהְיֶה
אֵלֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ
וְהֵינִי פֶאֶרְךָ בִּסְפִירַת הַתְּפָאֶרֶת.

ד' דנחמתא [אנכי אנכי הוא מנחמכם] – נצח, שנאמר:

[ישעיה נב, ו'] לָכֵן יָדַע עַמִּי שְׁמִי לָכֵן
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אֲנִי הוּא הַמְדַּבֵּר הַנִּנִּי:
וּבְאוֹמְרוֹ בַּיּוֹם הַהוּא כּוֹנֵנִתוֹ לְאַחֲרִית

לעומקו של מקרא ואתחנן-נחמו

**ז' דנחמתא [שׁוּשׁ אָשׁיֵשׁ] - מלכות,
שנאמר: [ישעיהו ב, ג] וְהָיְתָה עֶטְרָת
תְּפִאֲרַת בְּדָד יְהוָה וַצְנִיף מְלוּכָה בְּכַף
אֱלֹהֶיהָ:**

ומפרש המלבי"ם צניף מלשון מצנפת,
[והיינו כתר מלוכה], **בְּכַף** הוא יותר
פרטי מ"יד" ולכן מורה על **השגחה**
פרטית של המלך. והיינו **מלכות**.
ותהיה הנחמה השביעית כנגד **ספירת**
המלכות.

ובזה נשלמו עשר הספירות הק' דרכן
משתלשלות הנחמות לגאולתנו ולפדות
נפשנו בב"א.

^^^

בכל ענייני החוברת ניתן לפנות אל: 052-7675895
גור-אריה צור מודיעין עילית
להצטרפות לתפוצת מייל: leshem895@gmail.com

